

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Важливою передумовою демократизації держави є самостійність і незалежність місцевих органів влади. Тому децентралізація залишається одним з основних завдань сучасної економічної політики держави.

Актуальність теми дослідження зумовлена проведенням реформи децентралізації в Україні. Неефективна бюджетна та регіональна політика сприяла послабленню фінансової бази місцевих бюджетів, що в свою чергу вплинуло на утворення бюджетного дефіциту, нагромадження державного боргу тощо.

Дослідженням децентралізації займалися ряд вчених таких, як Василик О. Д., Павлюк К. В., Ч.Тібу, Р.Масгрейв, М.Белл, У.Оутс та інші. Основні поняття та принципи децентралізації сформульовані в Європейській хартії місцевого самоврядування.

Згідно з класифікацією країн за рівнем децентралізації у 2016 році, складеною організацією United Cities and Local Governments, Україна належить до країн з низьким рівнем децентралізації, куди також входять Білорусь, країни Африки тощо.

Основою аналізу стану децентралізації є складові місцевих бюджетів, тобто доходи, видатки та трансферти.

За 2005-2015рр. частка доходів місцевих бюджетів в структурі Зведеного бюджету України знизилась з 25,1% до 18,1%, а у 2016р. зросла до 20,5%. Такі зрушення у структурі зведеного бюджету зумовлені інфляційно-девальваційним фактором на надходження непрямих податків, запровадженням нових податків, зростанням ставок податків та розширенням бази загальнодержавних податків. Важливою також є структура доходів. Вважають, що чим більша частка власних доходів місцевих бюджетів, тим вищий рівень фінансової незалежності ОМС. Якщо порівняти дані 2013 та 2015 року, то частка трансфертів збільшилась з 52% до 59%. Зменшились доходи від податкових надходжень з 41% до 33%. Частка неподаткових надходжень та доходів від операцій з капіталом залишились майже незмінними. У 2013р., як і в 2015р. найбільшим джерелом податкових надходжень місцевих бюджетів був ПДФО і місцеві податки та збори. Зміни в структурі податкових надходжень зумовлені зміною нормативів розмежування ПДФО. Місцеві податки та збори сумарно складають не більше 20%, що теж свідчить про централізацію коштів. [1]

Кількісне збільшення дохідної бази відбулось завдяки таким джерелам: зміна правил сплати ПДФО; поява 5-відсоткового збору з роздрібних продажів; реформа податку на нерухомість тощо.

За 2005-2015 рр. частка видатків місцевих бюджетів в структурі Зведеного бюджету України зросла з 38,2% до 40,7%, а у 2016 р. зросла до 41%. Загальна структура видатків не змінилась за даний період. Найбільшу частку становлять видатки на освіту, соціальний захист та медицину. [1]

Загальний обсяг як доходів місцевих бюджетів, так і отримуваних трансфертів постійно збільшується, однак після 2010 року обсяг міжбюджетних трансфертів почав

перевищувати обсяг доходів місцевих бюджетів без врахування трансфертів. Тобто продовжилось збільшення фінансової залежності регіонів від перерозподілу фінансових ресурсів з державного бюджету. Значний розрив між доходів місцевих бюджетів та обсягом трансфертів спостерігався у 2012 році, тоді останні зросли на 29,6% в той час як власні доходи на вдвічі менший показник зростання – 14,1%. У наступному році спостерігалась зворотна тенденція, доходи місцевих бюджетів зросли на 4,2%, а міжбюджетні трансферти зменшились на 8,7%. Однак уже в 2014 році розрив між показниками знову почав зростати, доходи місцевих бюджетів зменшились на 4%, а місцеві трансферти зросли на 14,8%. 2015 рік має таку саму тенденцію росту розриву між показниками. [1]

Для аналізу фінансової децентралізації в Україні використаємо коефіцієнти фінансової децентралізації доходів, фінансової децентралізації витрат та узагальнюючий коефіцієнт децентралізації. Чим вищий показник, тим вищий рівень децентралізації. Аналізуючи дані можна побачити тенденцію до зменшення рівня децентралізації бюджетної системи України. Найменше значення показника рівня фінансової децентралізації доходів ми спостерігаємо у 2015р. – 18%. Найбільша децентралізація доходів була у 1995р. – 52,4%. Якщо говорити про децентралізацію видатків, то найменш децентралізованими вони були у 1999р. – 25,1%, а найбільший коефіцієнт характерний для 2012 р. – 44,9%. Це є свідченням того, що суспільні доходи в Україні є більш централізованими, ніж видатки. Узагальнюючий показник фінансової децентралізації досягнув свого максимуму у 1995р. – 49,9%, а у 2015р. склав лише 29%.

Можливо, ще зарано робити висновки про наслідки впровадження нових реформ, але за останні три роки рівень фінансової децентралізації в Україні зменшується. Це може бути спричинено неготовністю економічної системи до змін.

На даний момент Відбуваються процеси горизонтальної децентралізації, а вертикальна децентралізація не до кінця закріплена у нормативно-правових актах. В Україні зберігається висока централізація бюджетних рішень. Експерти припускають існування такої проблеми через необхідність фінансування військових витрат.

Пропозиції. Для збільшення рівня фінансової незалежності потрібно визначити стратегічні напрямки реформування системи фінансового забезпечення. Наприклад, сприяти формуванню інвестиційного середовища, щоби забезпечити їх інвестиційними ресурсами; посилити значення бюджету розвитку; залучити ОМС до проектів міжнародного співробітництва. Потрібно активізувати діяльність ОМС щодо вступу до різноманітних регіональних асоціацій Європи. [2]

Висновки. Аналіз коефіцієнтів фінансової децентралізації в Україні показав, що рівень незалежності регіонів падає, що суперечить позитивним відгукам про результати децентралізації зі сторони уряду.

Отже, децентралізація в Україні не приносить свої результати. Не до кінця закріплені повноваження місцевих органів влади не дають їм повноти дій. Крім того, для впровадження децентралізації цілком потрібно, перш за все, побудувати сильну демократичну державу або хоча б повпливати на стереотипи населення України.

Список використаних джерел:

1. Сайт: Ціна держави [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://costua.com/budget/>
2. Шевченко О.В. Напрями оптимізації фінансових механізмів підтримки регіонів України [Електронний ресурс] – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1499/>